

Рецензії

ЮРІЙ ФЕДЬКОВИЧ: ІСТОРІЯ РОЗВИТКУ ТВОРЧОЇ ІНДИВІДУАЛЬНОСТІ ПИСЬМЕННИКА

Ковалець Лідія. Юрій Федькович: Історія розвитку творчої індивідуальності письменника: Монографія. – К.: ВЦ “Академія”, 2011. – 440 с. – (Серія “Монограф”).

Численні праці, присвячені життю і творчості одного з найвідоміших письменників Буковини XIX ст. Ю. Федьковича, поповнилися монографією чернівецької дослідниці Лідії Ковалець. Вона вміщує вже відомі результати досліджень, однак за поставленою метою виходить за їхні межі. Уперше життя і творчість Ю. Федьковича подані цілісно, починаючи від біографії і до психологічного аналізу його неординарної постаті. Творчість письменника висвітлюється на тлі психологічної характеристики його особистості. Однак ідеться не про літературно-психологічне дослідження, де тексти автора інтерпретуються за допомогою психологічної моделі, а про підхід, який ставить біографію на чільне місце, щоб розглянути його творчість як вислід біографії. Це, безперечно, смілива задумка, уже виходячи з гетерогенності психологічного інструментарію, запозиченого від класичних авторів, таких як Фройд, Адлер, Юнг, а також сучасних представників цього напрямку з англо- й російськомовних теренів, що дає змогу по-новому побачити і збагнути життя і творчість Ю. Федьковича.

Уже з обох вступних розділів, присвячених автобіографічним замальовкам поета (розділ 1), а також публікаціям, що значно розходяться в оцінках аналітичної літератури (розділ 2), випливає, що не можна беззаперечно покладатися як на ці замальовки, так і на спогади відомих сучасників, зокрема М. Драгоманова чи О. Колесси, навіть О. Маковея, якому належить перший опис життя Ю. Федьковича. Перші надто прикрашені, у других забагато упередженості й недооцінки певних життєвих обставин. Зрозуміло, що за двадцять років після краху радянсько-українського літературознавства постать письменника вже звільнена від усіх ідеологічних упереджень, однак не можна стверджувати, що канонічний портрет Ю. Федьковича в дорадянській інтерпретації, зокрема зображений такими авторитетами, як М. Драгоманов чи І. Франко, відповідає дійсності. Це дуже добре вдалося авторці монографії, і в цьому полягає перевага рецензованого дослідження.

Слід також принагідно згадати, що в дослідженні використано величезний масив текстів аналітичної літератури, і насамперед праць не лише українських літературознавців. Наступні п'ять розділів роботи присвячені біографії поета від дитинства до років, проведених у Молдові, часові військової служби в австрійській армії, життю в Чернівцях і Львові та насамкінець останнім рокам життя знов у Чернівцях. Зокрема, зроблено спробу окреслити, по можливості всеохопно, ті впливи, які були вирішальними у формуванні не позбавленого протиріч характеру поета, починаючи від впливу батьків (батька, польського шляхтича, і матері, гуцулки-селянки), історичних подій (придушення повстання під проводом Кобилиці на Буковині, відгомін революції 1848 р.) до зміни місця проживання (перші роки в Молдові тощо). Так постає комплексна картина подій, які для юного поета мали певною мірою драматичні наслідки, і наголошується, що давніший соціально-історичний контекст для

розвитку індивідуальності Ю. Федьковича був так само важливим, як і причини, що слугують внутрішніми імпульсами психологічного розвитку. Вирішальний вплив німецької мови й культури завдяки навчанню в чернівецькій гімназії, а також знайомство з такими особистостями, як Р. Роткель і Е. Нойбауер, стали базовими чинниками етнонаціонального світогляду й детермінаційними факторами біографії поета, як це вказано в назві третього розділу.

Надзвичайне значення для життя і творчості Ю. Федьковича мав, безперечно, час служби в австрійській армії (1852 – 1863), де австрійський офіцер уперше відчув своє покликання бути “гуцульським поетом”. Під впливом походу в Італію 1859 року Ю. Федькович написав свої перші тексти українською мовою. У них поет дистанціюється від офіційної програми “За кайзера, нарід і батьківщину”, хоча пізніше, до часу Першої світової війни, були намагання представити його як зразковий приклад українського поета й австрійського офіцера в одній особі. Статус офіцера значною мірою впливає на життя Ю. Федьковича після демобілізації: він не може зібрати заставу для одруження, щоб поєднатися з коханою Емілією Марошані (навіть якщо названа у книжці сума 30 000 гульденів здається завищеною).

Одним із важливих моментів у біографії українського поета було опублікування Б. Дідицьким, представником “язичія”, популярних ранніх віршів із часів військової служби, служби у Львові, Мецці української культури Галичини. Ю. Федьковича, поета з народу *rag excellence*, здається, не дуже обходила рекомендована для народної мови норма писемного мовлення. Про позицію поета щодо дискусії про усталення української мови Галичини, про його ставлення до різних орфографічних варіантів, які використовувалися при публікації його творів, у дослідженні нічого не сказано, а добре було б про це дізнатися більше.

Роки, коли Ю. Федькович мешкає у своєму невеликому маєтку у Сторонці-

Путилові, накладають географічний фактор на психограму поета. З одного боку, перебування в буковинському селі означає усамітнення та відмову від усілякого інтелектуального середовища у порівнянні з Чернівцями, з другого боку, поет з ентузіазмом і успішно приймає новий виклик як представник чотирнадцяти селянських общин у суперечці за сервітути. Цей портрет поета з народу і для народу ще більше підсилюється в його зіставленні з Т. Шевченком, і було би спрощенням, як зауважує авторка, це порівняння звести до рівня епігонства. Цінна також згадка про контакти з К. Е. Французом.

У шостому розділі, присвяченому періодові перебування Ю. Федьковича у Львові й наступним рокам, авторка робить цікаві висновки, водночас упускаючи можливість розширення психологічного розвитку письменника, що виявляється в окремих його творах; вона виокремлює значення його популярних брошур для львівської “Просвіти” не як одиничний факт, а як важливий для характеристики творчості письменника в цілому, робить також спробу переоцінки, покликаючись на німецькомовні тексти. Це стосується перекладу ним Готшалевої драми “Мазепа”, що її І. Франко як видавець драм у першому зібранні творів оцінив дуже критично. П’єсу Ю. Федьковича “Довбуш”, котру багато хто з рецензентів вважає маловартісною і яка сьогодні в його усій спадщині майже не згадувана, авторка оцінює як межову віху в історії української драми Галичини, водночас посилаючись на маловідомий факт впливу “Теорії драми” Г. Фрейтаґа. Наявність і значення німецьких компонентів у творі буковинського поета, як вважає авторка, не дозволяє звести його творчість до регіонального значення. Згадка наприкінці про пізньоромантичний характер творчості Ю. Федьковича трохи запізнила, отож варто було звернути більшу увагу на стильово-типологічну характеристику його творчості.

*Переклад з нім. М. Капатрука
Отримано 16 грудня 2013 р.*

*Алоїс Волдан
м. Відень, Австрія*

